

TEHHÄÄN YHESSÄ

Ylä-Savon kuntien yhteinen kulttuuritoiminnan kehittämishanke

22.10.2012

SISÄLTÖ

1. HANKKEEN TAUSTA JA MERKITYS	3
2. TOTEUTUSSUUNNITELMA	5
1. Yhteinen kulttuurikoordinaattori	5
2. Kulttuurikumppanuus	5
3. Yhteistoiminta maakunnallisten kulttuuritoimijoiden kanssa.....	5
4. Ylä-Savon kulttuuristrategia ja toimintasuunnitelma	6
5. Kulttuurikasvatusohjelma	6
6. Kulttuuriportaali Virsu.....	7
7. Yhteistoiminta- ja rahoitusmallit	7
8. Sosiaalisen median hyödyntäminen ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet	8
3. TAVOITTEET JA TOIMINTOJEN JATKUVUUS	10
4. HANKKEEN TOIMIJAT JA AIKATAULU	11
5. KUSTANNUSARVIO	11

1. HANKKEEN TAUSTA JA MERKITYS

59 000 asukkaan Ylä-Savo asettuu keskelle Suomea. Asuminen hajaantuu Ylä-Savon alueella maaseudulle ja kuntien keskuksiin. Haja-asutusalue tuo omat hankaluutensa, koska erilaiset palvelut ja toiminnot eivät ole lähellä vaan usein pitkien matkojen takana. Näin esimerkiksi alueen kaikilla asukkailla ei ole tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua monipuoliseen harrastus- ja kulttuuritarjontaan.

Suurin osa Ylä-Savon kunnista käyttää kulttuuritoiminnan järjestämiseen alle 15 euroa asukasta kohti. Kuntien kulttuuritoimet toimivat pienillä resursseilla ja useat kunnat ilman päätoimista kulttuurivastaavaa. Lisäksi kuntien kulttuurilaitokset ovat rajalliset. Jokaisesta kunnasta löytyy kirjasto, mutta monipuolisia harrastuksia, laajempaa kulttuuritarjontaa sekä erilaisia kulttuurilaitoksia täytyy lähteä hakemaan pitkienkin välimatkojen takaa. Kulttuurin tulisi olla lähipalvelu, kuten nykyinen kulttuuri- ja urheiluministerimme Paavo Arhinmäki on todennut. Taiteen ja kulttuurin olisi oltava iso osa jokaisen hyvää päivää sekä elämää, ja tätä lähdetään Ylä-Savossa tavoittelemaan Tehhään yhdessä -hankkeella.

Ylä-Savon kunnat tiedostavat maaseutumaisen alueen realiteetit ja haluavat kuulla paikalliset tarpeet. Siksi Ylä-Savon kunnat lähtevät yhdessä kehittämään alueelle toimintamallia, jossa kuntien välisellä yhteistyöllä vahvistetaan sekä laajennetaan kulttuuritoimintaa. Hanke tuo kaikkien kuntalaisten ulottuville monipuolisempaa taide-, kulttuuri- ja harrastustoimintaa. Tavoitteena on parantaa kulttuuritoiminnan ja -palveluiden saavutettavuutta sekä tasa-arvoisuutta elinympäristöstä ja varallisuudesta riippumatta. Kulttuuripalveluiden kustannuksien ja välimatkojen tulee olla kohtuullisia, tietoa kulttuuritoiminnasta tulee olla tarpeeksi saatavilla ja niin, että tieto tavoittaa käyttäjät. Kulttuuritoiminta nähdään hyvinvointia ja terveyttä edistävänä, syrjäytymistä ja yksinäisyyttä ennaltaehkäisevänä toimintana. Lisäksi kulttuurintuntemus lisää suvaitsevaisuutta maailmassa, joka muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi.

Kehittämishankkeessa luodaan toimintamalleja, joissa yhteistyöllä ja vähäiä rahoja yhdistämällä saadaan aikaan enemmän. Hankkeessa etsitään ja luodaan uudenlaisia kulttuuripalveluiden tuotantotapoja, joita toteutetaan yhteistyöllä. Tänä päivänä kuntia haastetaan monella tasolla yhteistyöhön. Taide- ja kulttuuritoiminnan yhteistyö voi tuoda kokemuksia ja menetelmiä myös

laajemmalle kuntayhteistyölle. Yhteistyö vaatii energiaa, sydäntä ja antamista, tämän kautta löytyvät uudet ideat. Tällaiseen yhteistyöhön Ylä-Savossa ollaan valmiita.

2. TOTEUTUSSUUNNITELMA

1. Yhteinen kulttuurikoordinaattori

Ylä-Savon yhteisessä kulttuuritoiminnan kehittämishankkeessa palkataan kuntien yhteinen kulttuurikoordinaattori, joka selvittää ja kokoaa alueen hyvät käytännöt, esimerkit ja kokeilut yhteiseen käyttöön ja uusien toimintatapojen suunnittelun pohjamateriaaliksi. Koordinaattori vastaa kaikista hankkeen toimenpiteistä yhteistyössä alueen kulttuurivastaavien kanssa. Ylä-Savon alueelta löytyy erilaista tietotaitoa ja sitä hyödynnetään hankkeen toteuttamisessa. Kuntien kehittämishankkeen yhteistyökumppanina toimii yhdistyksen ylläpitämä ja alueella toimiva Lastenkulttuurikeskus Lastu. Lastu kuuluu valtakunnalliseen lastenkulttuurikeskusten verkostoon, Taikalamppuun, joka voi toimia kaikupohjana uusien toimintamuotojen kehittämiselle ja levittämiselle myös valtakunnallisesti. Hanketta hallinnoi Iisalmen kaupungin kulttuuritoimi, mutta kaikki Ylä-Savon kunnat ovat tasaveroisesti hankkeessa mukana.

2. Kulttuurikumppanuus

Hankkeessa selvitetään kuntien välisen kulttuuriyhteistyön, kulttuurikumppanuuden erilaisia mahdollisuuksia Ylä-Savon alueella. Kulttuurityötä ja toimintatapoja tarkastellaan uusista ehkä yllättävistäkin näkökulmista, eri taiteen ja tekemisen tapojen kautta sekä eri toimijoiden yhteistyön synnyttämänä. Lisäksi selvitetään kuntien yleisen kulttuuritoiminnan ja kuntien muiden toimijoiden (esim. kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimi, koulutoimi, sosiaalityö, taiteen perusopetus, vapaa sivistystyö, seurakunta, terveydenhoito) yhteistyön mahdollisuudet sekä julkisen, kolmannen ja yksityisen sektorin yhteistyö kulttuuripalveluiden järjestämisessä. Mukaan yhteistyöhön etsitään ja haastetaan alueen erilaiset paikallistoimijat. Tavoitteena on etsiä kokonaisvaltainen, monisyinen ja monitasoinen pienten paikkakuntien erityispiirteet huomioon ottava yhteistyömalli, jossa toteutuu poikkitieteellinen, -tieteellinen ja -hallinnollinen yhteistyö. Kulttuuritoiminnan kehittämisen näkökulma on monitaiteinen, laaja-alainen, kokonaisvaltainen sekä yhteisöllisyyttä painottava. Syntyvän kulttuuritoiminnan halutaan koskettavan eri-ikäisiä ja erilaisista taustoista tulevia tekijöitä ja kokijoita yhdessä ja erikseen.

3. Yhteistoiminta maakunnallisten kulttuuritoimijoiden kanssa

Kehittämishankkeessa etsitään yhteistoiminnan muotoja ja mahdollisuuksia taiteen aluekeskusten

(elokuva, valokuva, tanssi, lastenkulttuuri), maakunnallisten kulttuurilaitosten ja Pohjois-Savon taidetoimikunnan kanssa. Näiden aluetoimijoiden ei koeta riittävästi näkyvän ja toimivan koko toiminta-alueellaan. Hankkeen on tarkoitus aktivoida ja haastaa nämä maakuntavelvoitteiset laitokset ja toimijat jalkautumaan Ylä-Savon alueelle uusilla ja erilaisilla toiminnoilla. Pohjois-Savon taidetoimikunnassa on vuoden 2012 alusta toiminut läänintaiteilija, jonka tehtäviin kuuluu terveyden ja hyvinvoinnin sekä aluetyön edistäminen kulttuuritoiminnassa Pohjois-Savossa. Tehhään yhdessä -hanke tekee tiivistä yhteistyötä aluetyössä toimivan läänintaiteilijan kanssa.

4. Ylä-Savon kulttuuristrategia ja toimintasuunnitelma

Kuntien yhteisen kulttuuritoiminnan kehittämisen pohjaksi päivitetään ja kirkastetaan Ylä-Savon kulttuuristrategian tavoitteet. Viimeisin strategia on valmistunut liki kymmenen vuotta sitten, vuonna 2003 ja se on laadittu vuosille 2003–2010. Kulttuuristrategia on vanhentunut ja Ylä-Savon yhteinen kulttuurinäkemys kaipaakin kiireesti yhteistä linjausta ja kuntien yhteistyössä toteuttama kulttuuritoiminta yhteistä toimintasuunnitelmaa. Tavoitteena on koko Ylä-Savon yhteisen vahvan paikallisen kulttuuri-identiteetin rakentaminen ja vahvistaminen.

5. Kulttuurikasvatusohjelma

Ylä-Savoon rakennetaan kuntien yhteinen kulttuurikasvatusohjelma, joka voi tarkentua kuntakohtaisilla kulttuuriopetussuunnitelmilla. Kulttuurikasvatusohjelma laaditaan niin, että se huomioi kuntien palveluiden erot sekä erityistarpeet. Lisäksi ohjelmassa tiedostetaan ja työstetään kulttuurin kaari kaikille ikäryhmille vauvasta vaariin. Ohjelman pohjalta voidaan räätälöidä oma kuntakohtainen kulttuuriopetussuunnitelma eri luokka-asteille ja kulttuurisuunnitelma eri ikäasteille. Kulttuurikasvatusohjelmassa tulee huomioida myös tulevat kuntauudistukset ja mahdolliset kuntayhdistymiset vaikutuksineen kulttuurin lähipalveluihin.

Kulttuurikasvatusohjelman pohjalta luodaan maakunnallinen kulttuuripolkumalli, joka kattaa perusopetuksen kaikki vuosiluokat. Kulttuuripolkujen rakentamisessa tehdään vahvaa yhteistyötä alueen koulujen, Pohjois-Savon kulttuurin aluekeskusten (elokuva, valokuva, tanssi ja lastenkulttuuri) ja muiden maakunnallisten lastenkulttuuritoimintaa edistävien toimijoiden kuten Pohjois-Savon sanataidetyöryhmän kanssa. Aluekeskukset ovat esimerkiksi yhdessä hakeneet rahoitusta maakunnallisten kulttuuripolkutyöpajojen ja -materiaalien työstämiseen ja pilotoimiseen.

6. Kulttuuriportaali Virsu

Kulttuurin saavutettavuuden ja saatavuuden ongelmaan haetaan ratkaisuja luomalla Ylä-Savon kuntien yhteinen virtuaalikulttuuripalvelu, kulttuuriportaali Virsu. Nettisivustoon pohjautuva kulttuuripalvelu sisältää alueen historiaa, tarinoita, perinteitä, museoita, valokuvia, musiikkia, käyntikohteita, taidetta ja taiteilijaesittelyjä kiinnostavassa ja interaktiivisessa muodossa, esimerkiksi pelien, virtuaalivierailujen ja karttojen avulla. Sivuston tarkoituksena on esitellä monipuolisesti alueen kulttuuria, kulttuuritarjontaa ja historiaa, mutta toisaalta myös kerätä käyttäjiltä uutta ja täydentävää materiaalia, esimerkiksi muistoja ja tarinoita. Sivusto luodaan yhteistyössä kuntien kulttuurivastaavien, kuntien yhteisen kulttuurikoordinaattorin, sivuston layoutin suunnittelevan taiteilijan ja teknisen toteutuksen kanssa. Lisäksi työhön haastetaan mukaan esimerkiksi Ylä-Savon opaskerho ja muita alueen kulttuuritoimijoita. Opaskerholla ja muilla kulttuuritoimijoilla on valmiita aineistoja, joita voidaan työstää sivuston materiaaliksi. Sivusto voi toimia myös yhteisenä tiedotusväylänä ja tietopankkina, josta löytyy alueen tarjonta, tapahtumat, toimijat ja tekijät. Sivustolle linkitetään koko Ylä-Savon kuntien kulttuuritarjonta. Kulttuuritarjonnan kokoaminen yhteen paikkaan nostaa alueen imagoa ja matkailullista vetovoimaa. Näin kulttuuripalvelut ovat myös helposti liitettävissä osaksi alueelle luotavaa Ylä-Savon yhteistä aluebrandia.

7. Yhteistoiminta- ja rahoitusmallit

Tehään yhdessä -hankkeessa kehitetään erilaisia yhteistuotanto-, yhteistoiminta- ja rahoitusmalleja eri tasoilla ja tavoilla. Oletuksena on, että niukkenevien kuntaresurssien edessä yhteismitallisen suunnittelun kautta voidaan löytää uusia, kokonaistaloudellisesti edullisia ja tehokkaita tapoja suunnitella, koordinoida ja tuottaa kulttuuria.

Tapahtumien, esitysten, näyttelyiden yhteistuotannoille ja kierrätystoiminnalle kunnasta toiseen etsitään erilaisia toteutustapoja sekä toiminta- ja rahoitusmalleja. Lisäksi etsitään tapoja ja rahoitusmalleja kuljetustoimintaan, jossa matkataan kunnasta toiseen kulttuurisesityksiin tai tapahtumiin.

Saavutettavuutta lisätään etsimällä tapoja viedä toimintaa kuntakeskuksista kyliin ja järjestämällä kuljetuksia kyliltä keskuksiin kulttuurin äärelle. Kulttuurimatkoja voidaan kehittää myös maakunnan sisä- ja ulkopuolisiin esityksiin ja näyttelyihin. Kunnat ja alueen toimijat tuottavat yhteistyössä sisältöjä, joita viedään erityisesti sellaisten ihmisten elämään, joiden kulttuuritarjonta

on syystä tai toisesta tavallista niukempaa. Kulttuuripalveluja kaivataan esimerkiksi haja-asutusalueen kyläkouluihin ja vanhainkoteihin.

Kehittämishankkeessa rakennetaan alueen toimijoista ja asukkaista tarpeelliset tiedotus- ja yhteistyöverkostot sekä työryhmät ja vastuutahot esimerkiksi ikäryhmittäin (lasten- ja nuorten kulttuuri, vanhustyö jne.) ja toiminnoittain (kiertotoiminta, kulttuuripolut jne.). Alueella on jo aiemmin kerätty koulujen ja päiväkotien opettajista kulttuurikuriiriverkostoa ja alueen kulttuurivastaavat ovat tehneet yhteistyötä. Näitä olemassa olevia toimivia verkostoja ja toimintatapoja vahvistetaan ja kehitetään. Lisäksi luodaan ja kootaan tarpeelliseksi katsottuja uusia ryhmiä: esimerkiksi lasten ja nuorten kulttuuriraati lastenkulttuurin kehittämistyön pohjaksi tai kiertonäyttelytyöryhmä kiertotoiminnan kehittämisen pohjaksi.

8. Sosiaalisen median hyödyntäminen ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet

Tehdään yhdessä -hankkeessa etsitään keinot haastaa kuntalaiset eri tavoin mukaan kertomaan, ideoimaan ja suunnittelemaan millaista kulttuuritoimintaa alueella tarvitaan. Tavoitteena on asukkaiden osallistumismahdollisuuksien lisääminen ja kulttuuripalveluiden parantaminen käyttäjäpalautteen avulla. Myös ei-asiakkaiden palautteen ja kritiikin saaminen järjestetystä kulttuuritoiminnasta on tärkeää toiminnan kehittämistyössä. Kaiken ikäisten kuntalaisten omaa aktiivisuutta tuetaan tarjoamalla heille mahdollisuus olla mukana tapahtumien suunnittelusta toteutukseen. Esimerkiksi nuoret voidaan tavoittaa sosiaalisen median kautta, jossa heitä innostetaan tuomaan omat toiveensa ja ideansa tapahtumantuotantoon. Tapahtumat ja tarjonta tavoittavat alueen asukkaat, kun he itse pääsevät vaikuttamaan sisältöihin ja tuomaan oman äänensä kuuluville kulttuuritoiminnan kehittämistyössä. Tavoitteena on antaa alueen asukkaille mahdollisuus kokea mielekkäiksi tunteviaan kulttuurin ja taiteen muotoja omalla kotipaikkakunnallaan ja -seudullaan monipuolisesti, elämyksellisesti ja ennen kaikkea itse toimien ja tehden myös kauempana kulttuurilaitoksista.

Kehittämisideoita, joille Tehdään yhdessä -hankkeelle etsitään toteuttamis- ja rahoitusmalleja ovat esimerkiksi:

- kulttuurin hyödyntäminen syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä
- terveys, hyvinvointi ja kulttuuri
- erityisryhmät

- osallistaminen oman alueen viihtyvyyden suunnitteluun tai vaikuttaminen viihtyvyyteen
- kulttuuriopetussuunnitelma ja kulttuuripolut
- kiertonäyttely ja -esitystoiminta
- kulttuuribussi, kulttuurin kuluttajien ja kulttuurin kuljettaminen, kulttuuria kylille kirjastoautolla
- työpajat kylille perhepäivähoitoon, vanhuksille, kyläkouluille
- kulttuurikohtaamisia ja - tapahtumia, minkä pohjalta syntyy yläsavolaista kulttuuria käsittelevää materiaalia ja tarinoita Virsu -sivustolle monipuoliseen käyttöön esimerkiksi kulttuuripolkujen opetustoiminnassa
- yhteistyötapahtumat, joissa erilaiset toimintatavat ja toimijatahot kokeilevat yhteistyön sujuvuutta käytännössä
- yhteisötaideprojektit ja työpajat, joissa asukkaat aidosti pääsevät mukaan kulttuurin suunnitteluun ja tuottamiseen

3. TAVOITTEET JA TOIMINTOJEN JATKUVUUS

Tarkoituksena on löytää yhteistyökumppanuuksia ja vakiinnuttaa aktiivisesti toimivia erilaisia taide- ja kulttuurimuotoja pienille paikkakunnille. Kaiken kaikkiaan tavoitteena on kehittää kuntarajat ylittävä, yhteisöllinen kulttuurituotannon malli, joka eri tavoin madaltaa kynnystä kulttuurin äärelle ja tuo kulttuurin keskelle kaikkien arkipäivää. Tällä kehittämistyöllä ja siitä saaduilla kokemuksilla on myös Ylä-Savon aluetta laajempaa merkitystä. Löytyneitä toimintamalleja voivat hyödyntää muiden pienten paikkakuntien toimijat synnyttäessään omalle alueelleen vastaavanlaista yhteistyössä rakennettua kulttuuritoimintaa.

Ylä-Savon kuntien kulttuuritoiminnan kehittämishankkeessa tärkeänä tavoitteena on osallisuus ja osallistaminen, jolloin toiminta lähtee liikkeelle alueen eri-ikäisten asukkaiden, käyttäjäryhmien ja yhteisöjen tarpeista ja toiveista sekä se, että kulttuuritoiminnassa on matalan osallistumisen ja tekemisen kynnys.

Hankkeen tavoitteena on myös saada pieniä resursseja yhdistämällä kulttuuri kaikkien saataville kustannustehokkaasti ja laadukkaasti.

4. HANKKEEN TOIMIJAT JA AIKATAULU

Hankkeessa ovat mukana kaikki Ylä-Savon kunnat ja kunkin kunnan kulttuurivastaava toimii osaltaan hankkeen taustatahona ja koordinoijana. Lisäksi palkataan kuntien yhteinen kulttuurikoordinaattori, joka toteuttaa yhdessä kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa hankkeen toimenpiteitä.

KUNTIEN KULTTUURIVASTAAVAT:

Iisalmen kaupunki	kulttuuritoimenjohtaja Sanna Marin-Kainulainen
Lapinlahden kunta	kulttuurikoordinaattori Kirsti Tiirikainen
Vieremän kunta	kansalaisopiston rehtori Maija-Leena Kemppainen
Kiuruveden kaupunki	kulttuurisihteeri Heidi Huhtilainen
Sonkajärven kunta	kulttuurisihteeri Eero Pitkänen
Pielaveden kunta	kulttuurisihteeri Hannele Katainen
Keiteleen kunta	kirjastonjohtaja Sirpa Tyni

Hanke on tarkoitus aloittaa 1.4.2013, ja jatkua 31.12.2014 saakka.

5. KUSTANNUSARVIO

Opetus- ja kulttuuriministeriön avustus	126 252 €
Ylä-Savon kuntien omarahoitusosuus	40 600 €
Yhteensä	166 852 €

Suurin yksittäinen kuluerä on kulttuurikoordinaattorin palkkaus 21 kuukaudeksi. Kululajeittain eritelty kustannusarvio on liitteenä.